

Het Zondagochtend Concert

20 oktober 2024 - Grote Zaal - 11.00 uur

Radio Filharmonisch Orkest
Harry Ogg, dirigent

Arvo Pärt 1935
Cantus in memoriam Benjamin Britten (1977-80)

Pjotr Tsjaikovski 1840-1893
uit Suite 'Het zwanenmeer', op. 20a (1875-76)
Scène 1
Wals
Scène 6 (finale)

Edward Elgar 1857-1934
Enigma-varianties, op. 36 (1898-99)
Introductie
Variatie 1: C.A.E.
Variatie 2: H.D.S.-P.
Variatie 3: R.B.T.
Variatie 4: W.N.B.
Variatie 5: R.P.A.
Variatie 6: Ysobel
Variatie 7: Troyte
Variatie 8: W.N.
Variatie 9: Nimrod
Variatie 10: Dorabella
Variatie 11: G.R.S.
Variatie 12: B.G.N.
*Variatie 13: ****
Variatie 14: E.D.U.

Steun ons

Draag bij aan de toekomst van Het Concertgebouw, nu of later.
concertgebouw.nl/steun-ons

QNTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open. U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concert-registraties en nog veel meer. **Lees bijvoorbeeld het interview met Saskia Voorbach, de nieuwe AVROTROS-presentator van Het Zondagochtend Concert op concertgebouw.nl/voorbach.**

Verwacht in Het Zondagochtend Concert

27 okt - Grote Zaal

Koperensemble van het Concertgebouworkest

3 nov - Grote Zaal

Daniel Müller-Schott in Schumanns *Celloconcert*

24 nov - Grote Zaal

Mozarts *Pianoconcert nr. 19* door Angela Hewitt

1 dec - Grote Zaal

Schuberts *Symfonie nr. 5* en Hannes Minnaar speelt Beethoven

29 dec - Kleine Zaal

Liederen van Brahms, Mahler en Grieg door Paula Murrihy

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw concertbeleving op social media! [#concertgebouw](https://twitter.com/concertgebouw)

Het Zondagochtend Concert wordt
elke week door AVROTROS rechtstreeks
uitgezonden op NPO Klassiek.

De jonge Engelse dirigeursensatie Harry Ogg heeft de afgelopen jaren in concertzalen en operahuizen grote successen geboekt. In dit verhalende programma – waarin personages uit *Het zwanenmeer* van Tsjaikovski dansen, Elgars vrienden op het podium verschijnen en Benjamin Britten wordt geëerd – laat Ogg horen dat hij als geen ander in staat is om karakters in de muziek tot leven te wekken.

Arvo Pärt componeerde in eerste instantie complexe avant-gardistische muziek, totdat hij aan het einde van de jaren zestig het roer omgooide. Hij trad toe tot de Russisch-orthodoxe kerk, omarmde spiritualiteit en kwam met een nieuwe compositiemethode: de tintinnabuli-stijl, wat zoiets als 'belletjes-stijl' betekent. Daarin worden twee individuele muzikale stemmen gecombineerd. Eén stem speelt gebroken drieklanken, de andere speelt stapsgewijs een simpele melodie. Het effect is meestal traag, repetitief, meditatief en eenvoudig van materiaal en orkestratie. Pärt speelt daarmee met onze ervaring van harmonie, melodie en tijd. *Cantus in memoriam Benjamin Britten* is een vroeg voorbeeld van Pärts nieuwe stijl. Pärt componeerde het stuk na de dood van Benjamin Britten, een compo-

nist met wie hij zich verwant voelde, vanwege de 'ongewone puurheid' van diens muziek. *Cantus* is een bespiegeling op de dood. Zo horen we de doods-klok, steeds in groepjes van drie slagen. De partituur begint en eindigt met een rust, om aan te geven dat we uit stilte voortkomen, en na de dood tot stilte zullen terugkeren.

Schot in de roos

Sinds de zeventiende eeuw was het klassieke ballet een Franse aangelegenheid. Pas met de muziek van Pjotr Tsjaikovski kon de Russische balletschool zich tot grote hoogten ontwikkelen. De melodische rijkdom, orkestrale kleuren en natuurlijke elegantie maken dat Tsjaikovski's drie balletten – *Het zwanenmeer* (1876), *De schone slaapster* (1889) en *De notenkraker* (1892) – behoren tot de beste balletpartituren ooit geschreven. *Het zwanenmeer* was Tsjaikovski's eerste balletpartituur en die was meteen een schot in de roos. Het publiek was echter niet direct onder de indruk, vanwege de nogal saaie choreografie. Pas toen Marius Petipa in 1895 met een nieuwe choreografie kwam, begon de grote zegetocht. Die heeft Tsjaikovski niet meer kunnen meemaken, hij stierf in 1893. Ook de concertsuite waaruit vandaag drie delen klinken, werd pas na

zijn dood samengesteld. We horen daarin hoe prins Siegfried zijn kruisboog op een zwaan richt, die dan pardoes in het mooie meisje Odette verandert. Zij wordt liefde, uiteraard. Met een wals viert de prins vervolgens zijn verjaardag. In de finale scène sterven de prins en Odette en stijgen samen ten hemel.

Raadselachtige muziek

Al sinds de eerste uitvoering in 1899 breken musicologen, musici en puzzelliefhebbers hun hoofd over Edward Elgars *Variations on an Original Theme for Orchestra*, oftewel de *Enigma-varianties*. Elgar voorzag de muziek namelijk van een raadsel: 'Through and over the whole set of variations another and larger theme "goes", but is not played. So the principal Theme never appears.' We zoeken dus een melodie die nooit klinkt maar die boven het thema past. Vele mogelijke oplossingen kwamen voorbij, van het gregoriaanse dies irae-thema tot *Twinkle, Twinkle Little Star*. Musicoloog Theodore van Houten kwam met een interessante oplossing: *Rule Britannia*. De tertssprongen op het woordje 'never' passen precies op de dalende tertsen uit Elgars thema. Dat zet Elgars antwoord op de vraag of hij het antwoord ooit prijs zou geven ('Never!'),

in een heel ander daglicht. Of het raadsel daarmee is opgelost, maakt eigenlijk niet uit, want in de *Enigma-varianties* blijft voldoende te ontdekken. De veertien varianties op het thema zijn namelijk portretjes van Elgars vrienden, waarin hun persoonlijkheden, specifieke karaktertrekken, gebeurtenissen of eigenschappen – voor wie het weet – hoorbaar zijn. Zo portretteert Elgar zijn vrouw in variatie 1, is het stotteren van Dora Penny (variantie 10) te horen, klinkt het geblaf van de hond van organist George Robertson Sinclair in variatie 11 en is variatie 14 een 'zelfportret'. Misschien wel de mooiste verwijzing is die naar Beethovens *Pathétique-sonate* in variatie 9. Die is speciaal voor August Jaeger, Elgars beste vriend. Hij wist Elgar te overtuigen om door te gaan met componeren, toen hij daar zelf geen heil meer in zag. 'Doe als Beethoven en zet toch door', drukte Jaeger hem op het hart, waarna hij Beethovens *Pathétique* begon te neuriën. Al dat gepuzzel is natuurlijk helemaal niet nodig, de muziek is op zichzelf al indrukwekkend genoeg. Boordevol 'sophistication', een tikje koele melancholie, precies genoeg 'pomp and circumstance' en de juiste hoeveelheid 'stiff upper lip': Britser wordt het niet.

Alexander Klapwijk